

Stark Antal*

Nemzetgazdaságunk a rendszerváltás után

Jelen írás áttekinti Magyarország gazdasági fejlődésének legfontosabb trendjeit a 90-es évektől napjainkig. A folyamatok jobb szemléltetése érdekében a magyarországi eseményeket nemzetközi környezetbe helyezve, az EU-hoz csatlakozott poszt szocialista országok adataival összevetve tárgyaljuk. Ezt követően felvázoljuk, hogy a gazdasági változások milyen társadalmi folyamatokhoz illeszkednek, külön kitérve többek között az egészségügy helyzetére, az oktatásra és kulturális élet fejlődési sajátosságaira.

Változások a magyar gazdaságban

A rendszerváltást követő másfél évtized gazdasági jellemzőit az időszak két részre osztásával célszerű elemezni. Az *első periódus* az 1989–1998 közötti éveket foglalja magába, vagyis a második kormányzati ciklus végéig tart. Ezen időszak viharos, ellenmondásokkal terhelt évtized volt. Voltak nagy gazdasági átalakulások, létrejött a piaci viszonyokat megalapozó intézményrendszer, átalakultak a tulajdonviszonyok, ugyanakkor sok gazdasági fiaskót éltünk meg. Ezek leküzdésének, majd a gazdaság stabilizációjának időszakát foglalja magába az első évtized.

A periódus első felében a tulajdonviszonyok átalakulása, a külpiacok beszűkülése miatt *rohamosan csökkent a termelőágak*, az ipar, az építőipar és a mezőgazdaság *produktuma*. Az ipari termelés pl. 1993-ban több mint 20%-kal, az építőipari és a mezőgazdasági termelés több mint 30%-kal volt kevesebb, mint 1989-ben. Mindebből következett, hogy a bruttó hazai termék volumene is mintegy 20%-kal kisebb volt a rendszerváltás előtti év produktumánál (lásd az 1–6 sz. mellékletet).

A produktum csökkenésében szerepe volt a társadalmi átrendeződésnek is, melynek egyik fő jellemzője a gazdaságilag aktív népesség számának rohamos csökkenése. Alig négy év alatt az aktív keresők száma 10%-kal csökkent, ugyanakkor a nyugdíjasok és járadékosok létszáma közel 20%-kal emelkedett. Ezen túlmenően az egyébként törvényszerű teljesítmény-visszaesés mellett szerepet játszottak az elkövetett súlyos gazdaságpolitikai hibák. Ilyen volt pl. a mezőgazdasági nagyüzemek teljes szétverése, a vállalat-privatizációk következményeinek figyelmen kívül hagyása, a szovjet gazdasági kapcsolatokkal való teljes szakítás, stb.

A gazdasági produktum csökkenését követte a beruházások, illetve a felhalmozás visszafojtása, ami természetesen újabb teljesítmény-csökkenéshez is vezetett, bár a lakossági és a közösségi fogyasztás csak kisebb mértékben mérséklődött, mint a termelés. 1994-ben a gazdaságban

* Stark Antal nyugalmazott egyetemi tanár.

enyhe növekedés következett be, de jórészt a közelgő országgyűlési választások előkészítéseként, e növekményt jóval meghaladó mértékben nőtt a reálbér, a reáljövedelem, nőtték az államháztartási kiadások és bizonyos területeken meglódult a beruházás is. Jellemző, hogy 1994-ben a GDP volumene 16%-kal, míg a reáljövedelem csak 9%-kal volt kisebb az 1989-es szintnél.

Következésképpen *súlyos egyensúlyi zavarok keletkeztek*, ezek egyik természetes következménye volt a rendkívül nagymértékű infláció. Öt év alatt több mint háromszorosára növekedtek a fogyasztói árak – a hazai termelést meghaladó fogyasztás természetes következménye, hogy az import 1994-ben 27%-kal nagyobb volt, mint 1989-ben, míg az export volumene 7%-kal kisebb.

Jellemző volt az államháztartási kiadások igen magas szinten tartása. Ezekben az években az államháztartás kiadásai a GDP 59-60%-át tették ki, amelyet természetesen a bevételek nem tudtak fedezni, így rohamos mértékben nőtt az államháztartási hiány. 1994-ben már a GDP több mint 8%-át meghaladta, és ezzel jelentősen megnőtt az államháztartás adóssága, ami 1993-ban és 1994-ben a GDP 87-90%-át érte el.

Meglódult a nemzetgazdaság teljes körű külföldi eladósodása is, így pl. a rendszerváltás előtti 20,4 milliárd dollárról bruttó adósságunk 28,5 milliárdra emelkedett, de a nettó adósság is 14,9-ről 19 milliárd dollárra nőtt. Természetesen ezt csak tetőzte, hogy strukturális aránytalanságok is keletkeztek, hiszen pl. a GDP felhasználásán belül aránytalanul megnőtt a végső fogyasztásra, illetve lecsökkent a felhalmozásra használt terméktömeg. Megérett az idő gazdaságpolitikánk ártértékelésére.

Összegezve, a társadalom illúzióvesztését kiváltó gazdasági visszaesés hatásának tompítására irányuló 1994-es választás előtti fedezet nélküli jövedelem-kiáramlás olyan egyensúlyi problémákat okozott, amit csak súlyos megszorító intézkedésekkel lehetett orvosolni.

1995-ben *a kormány kényszerű megszorító intézkedési* elsősorban a jövedelemkiáramlás drasztikus visszafogására irányultak. Ezek hatására az 1995–96-os években csökkent a reálbér, csökkent a reáljövedelem és csökkent a beruházások volumene is. Ezzel együtt felerősödött az infláció, drasztikus csökkentést hajtottunk végre az államháztartási kiadások területén is.

Elkezdődött a GDP felhasználásának átrendezése a fogyasztás csökkentésével, illetve a felhalmozási arány emelésével. A belföldi kereslet csökkenésének következtében mérséklődött az ipari termelési üteme, az építőipari termelés teljes volumene, miután a keresletcsökkentést nem tudta ellensúlyozni a kivitel megfelelő mértékű növelése. Mindezek következtében 1995-ben és 1996-ban is csak 1,5-1,5%-kal nőtt a bruttó hazai termékünk volumene.

Látványosan javult viszont a nemzetgazdaság egyensúlyi helyzete, így érzékelhetően csökkent a fizetési mérleg egyensúlyhiánya, csökkent az államháztartás negatív egyenlege és az államháztartás adósságállománya is. 1996-ban a nemzetgazdaság teljes külföldi adóssága is érzékelhetően mérséklődött, mint ahogy mindezt a mellékelt táblázatok részletesen mutatják.

1997-ben és 1998-ban a restriktív intézkedések hatására már egy *konzolidált nemzetgazdasági kép* rajzolódott ki. Felgyorsult az ipar, az építőipar termelése, ezzel együtt érzékelhetően nőtt a GDP is. Ezek következtében nőtt a beruházások volumene, emelkedett a reálbér és a reáljövedelem. Ugyancsak jelentős mértékben kezdett bővülni az államháztartás kiadása, mind ebben nyilvánvalóan szerepe volt az 1998-as választási előkészületeknek is.

Ami a gazdaság egyensúlyi helyzetét illeti, a fogyasztói árak korábban felgyorsult emelkedése lelassult, a kivitel jelentős mértékben bővült, de ezzel együtt emelkedett a behozatal is, így végül a fizetési mérleg egyenlege 1997–98-ban is stagnált. Az államháztartás egyenlege viszont romlott, és adóssága is magas szinten állandósult, hiszen a GDP 62-64%-át tette ki.

A nemzetgazdaság teljes külföldi adóssága – mind a bruttó, mint a nettó adósság – 1997-ben

még az előző éveknek megfelelően csökkent, de 1998-ban már ismét emelkedett, 27,3 milliárd USD-re, de még nem érte el a 28,5 milliárd USD-s 2004. évi szintet.

A rendszerváltást követő *második időszaknak* az 1998–2006-os évek tekinthetők, melyet gazdasági fellendülések és súlyos visszaesések egyaránt jellemeznek. Időnként tetten érhetők felelőtlen gazdaságpolitikai döntések, következményekkel nem számoló intézkedések.

E korszak jellemzője, hogy megbénult a politikai együttműködés és teljessé vált a társadalmi megosztottság. A jogalkotást és a közösségi döntéseket akadályozza vagy deformálja a mindenre rátelepedő politikai hovatartozás.

A gyűlöletet szító nemtelen hatalmi harc sem tudja azonban elhalványítani, hogy 2004-ben tagja lettünk az Európai Uniónak, és a Nemzeti Fejlesztési Terv végrehajtása után készülhetünk az Új Magyarország Program megvalósítására.

1998-ban újabb kormányváltás következett be. Az első két évben, *1999-ben és 2000-ben folytatódott a gyors növekedési ütem* – az ipar és az építőipar lendületesen bővült, 2000-ben pl. az ipari termelés mintegy 18%-kal emelkedett. E lendületes bővülés következtében a mezőgazdaság viszonylag gyenge, visszaesésekkel tarkított produktuma ellenére a GDP 4,3, illetve 5,1%-kal emelkedett. Ugyanakkor e két év során a jövedelemkiáramlás erősen lefékeződött, a reálbér és a reáljövedelem csak nagyon mérsékelten emelkedett és jelentősen visszafogottá váltak az államháztartás kiadásai is. Az államháztartás negatív egyenlege csökkent és csökkent az államháztartás adóssága.

A jövedelemkiáramlás lefékeződése lehetővé tette az export igen jelentős mértékű növelését, viszont az ipar és építőipar rendkívül erőteljes bővülése szükségessé tette az import exportot követő mértékű növelését is. Így a fizetési mérleg gyakorlatilag nem javult, sőt 2000-ben igen nagymértékű hiánnyal zárult.

Az ország külföldi eladósodottsága ismét növekedni kezdett. (Az időszakra vonatkozó részletes adatokat a 7–9. számú melléklet tartalmazza.)

Fontos jellemzője az egész korszaknak, hogy mind az aktív keresők, mind a nyugdíjasok és járadékosok száma gyakorlatilag stabilizálódott.

A gazdasági folyamatok rendeződését követően 2001-től újabb egyensúlyrontó gazdaságpolitika kezdett körvonalazódni, fokozatosan érlelődött a második nagy gazdasági megrázkódítás. Polgárjogot nyert az az abszurd nézet, hogy a gazdaság irreális növekedési pályán tartható a hazai fogyasztás mesterséges bővítésével. Nem számoltak a magyar gazdaság magas importigényével, az indokolatlan jövedelemkiáramlás egyensúlyt romboló hatásával.

2001–2002-ben a gazdaságpolitikai váltás során bebizonyosodott a gazdasági feltételezések hibás volta. Részben ezért, részben pedig a nemzetközi konjunktúracsökkenés hatására radikálisan visszaesett az ipari termelés növekedése. Az építőipari termelés – főleg 2002-ben – még rendkívüli módon bővült, nagyrészt a beruházások – ezen belül a lakás- és útberuházások – mesterségesen felduzzasztott volumene miatt.

A 2001–2002-es időszakban a *bruttó hazai termék növekedési üteme csökkent, a lakossági jövedelmek azonban igen nagymértékben emelkedni kezdtek*. A reálbérek 2001-ben 6,5, 2002-ben 13,3%-kal nőttek, de érzékelhető emelkedés következett be a reáljövedelmek alakulásában is. Igaz, hogy ehhez hozzájárult a 2002. szeptemberben bekövetkezett 50%-os közalkalmazotti béremelés hatása is.

Ugyancsak emelkedni kezdett az államháztartás kiadása, mindezek következtében jelentős emelkedés következett be mind az államháztartás negatív egyenlegét, mind adósságát tekintve. A megnőtt külföldi tőkebefektetés ellenére nagyon magas hiány keletkezett a fizetési mérlegben, és végső soron jelentősen nőtt az ország külföldi adósságállománya.

1998–2000 között a bruttó külföldi adósság 24,3 milliárd forintról 39,2 milliárd forintra, vagyis 61%-kal, ezen belül az MNB és az államháztartás bruttó adóssága 12,8 milliárdról 18,4 milliárd euróra, vagyis 44%-kal emelkedett.

A 2002-es választások megnyeréséért fellazított államháztartási kiadások okozta egyensúlyhiányt fokozta, hogy az MSZP nemcsak részesévé vált a felelőtlen választási ígéretversenynek, hanem ígéretét győzelme után jórészt teljesítette is, kellő fedezet nélkül.

Megvalósult a közalkalmazottak és köztisztviselők 50%-os béremelése, az eredetileg tervezettnél sokkal szélesebb körben, a minimálbér adómentesítése, a családi pótlék növelése, a 13. havi nyugdíj bevezetése. A gyorsforgalmi utak hossza a 2000. évi 505 km-ről 2005-re 769 km-re emelkedett. Nőttek az oktatási-, egészségügyi- és szociális kiadások, elterjedt a hosszú távú elkötelezettséget jelentő ún. PPP konstrukció igénybevétele. Nem lebecsülhető társadalmi csatlódás, hogy a 2004. évi EU-csatlakozásunk nem járt (járhatott) azonnal érzékelhető változásokkal.

A felsorolt, egyébként hasznos államháztartási kiadásnövelést nem támasztotta alá gazdaságunk fejlődése. Adósságcsapdába kerültünk, amit tovább fokozott a gazdasági érdekünkkel nem szinkronban működtetett monetáris politika.

2003–2006-ban az ipari termelés érzékelhetően felgyorsult, az építőipari termelés növekedési üteme azonban visszaesett. A mezőgazdaság produktumát évente változóan növekedés és visszaesés egyvelegével szemléltethetjük. Végül is *a bruttó hazai termék 2003–2006 közötti időszakban évente 4-4,8% között emelkedett.*

A produktum felhasználását illetően a beruházások volumene jórészt a lakásépítés visszaszorulása miatt csökkent, ugyanakkor a reálbérek és a reáljövedelmek érzékelhető módon emelkedtek, először a 2002. évi közalkalmazotti bérrendezés hatására, majd 2005-ben egy újabb hullám következett be a jövedelmek kiáramlását illetően.

Az államháztartás 2003–2004-ben visszafogottan működött, ennek megfelelően csökkent mind az egyenleg hiánya, mind az adóssága. 2005-ben azonban elsősorban a magántőke bevonásával szervezett nagyszabású autópálya-építés elszámolása következtében jelentősen nőtt az államháztartás hiánya, és nem utolsósorban emelkedett az államháztartás adóssága, s 2005-ben már megközelítette a GDP 60%-át.

A fizetési mérleg – a behozatal és a kivitel lényegében arányos növekedése ellenére – évi 6-7 milliárd euró hiánnyal stabilizálódott. Eredményt értünk el a fogyasztói árak mérséklésében, hiszen 2002-öt követően a fogyasztói árak csökkentek, végül 2006-ban 3,9%-ot értünk el.

2006-ban gazdasági növekedésünk elfogadható mértéke ellenére tovább romlott az ország egyensúlyi helyzete. Az államháztartás hiánya meghaladta a 2 000 milliárd forintot, a bruttó hazai termék 9%-át.

Fizetési mérlegünk egyenlege némileg jobb, mint az előző évben, az ország bruttó adósságalománya azonban tovább nőtt. A 2006. szeptemberi összege már 77,5 milliárd euró volt, a 2005. december végi 66,4 milliárd forinttal szemben. Ezen belül az államháztartás és az MNB külföldi adóssága is több mint 10%-kal emelkedett. Összességében külföldi adósságunk 2002–2006 között kétszeresére emelkedett.

Mindezek hatására át kellett dolgoznunk az euróövezetbe tartozáshoz vezető út programját, az ún. konvergencia programot.

A rendszerváltás utáni évek a környező volt szocialista országokban

A magyar gazdaság helyzetét könnyebb értékelni, ha a gazdasági folyamatokat összevetjük a kelet-közép-európai volt KGST országokban lezajlott folyamatokkal. Az összevetést Bulgária,

Csehország, Lengyelország, Románia és Szlovákia nemzetgazdaságával végeztük el. A vonatkozó adatokat a 4–6. és a 10–14. sz. melléletekben részletezzük. (Az elemzéshez felhasznált adatok forrása a KSH „Mérlegen kelet-közép Európa 15 éve” című 2006-ban közreadott kiadványa és a Statisztikai Hivatal egyéb forrásai.)

A gazdasági változást legátfogóbban kifejező bruttó hazai termék alakulását vizsgálva mind az öt országra jellemző volt a társadalmi össztermék drasztikus visszaesése 1989 és 1992–93 között. 1995-ben még egyetlen vizsgált országban sem érte el a GDP a rendszerváltás előtti szintet. Bulgáriában 1996–97-ben, Csehországban 1997–98-ban, Romániában 1997–99-ben újabb produktumcsökkenés is bekövetkezett.

2000 körül mindenütt konszolidálódott a gazdaság, noha Bulgáriában és Romániában a GDP volumene még mindig jelentékenyen elmaradt az 1989-es szinthez képest. A 2000 és 2005 közötti időszakban az országok produktumának növekedése felgyorsult. Ebben az időszakban Lengyelországban volt csak kisebb a növekedés üteme, mint az előző öt évben, de így is itt haladta meg a legnagyobb mértékben a GDP volumene a rendszerváltás előtti szintet. Magyarországon a növekedés mértéke az előző ötéves periódushoz képest stagnált, ami a többi országhoz viszonyítva relatív elmaradást jelent. Úgy is jellemezhető nemzetgazdaságunk, hogy fejlettségi előnyünk erodálódni kezdett.

Relatív helyzetünket érzékletesebben szemléltetik az egy lakosra jutó vásárlóerő-paritáson számított GDP mutatók, melyek a következők:

1. táblázat:

Egy lakosra jutó GDP, vásárlóerő paritás alapján USA dollárban

Ország	1998	2000	2002	2004	2006 ¹⁾
Bulgária	5.515	6.278	7.238	8.464	9.810
Csehország	13.653	14.560	16.585	18.643	21.400
Lengyelország	9.228	10.389	11.193	12.409	13.540
Románia	5.490	5.799	6.769	8.132	9.230
Szlovákia	9.798	10.757	12.604	13.752	15.690
Magyarország	10.671	12.099	14.515	15.960	17.850

Megjegyzés: ¹⁾ = a GDP növekedés alapján számított érték

A közreadott számítás szerint Csehország megelőz bennünket, 2000 és 2005 között Bulgária és Románia fejlettségi szintje közelített hozzánk. A vásárlóerő alapon számított mutató szerint 1998-ban Magyarország fejlettségi szintje 22%-kal magasabb volt, mint a vizsgált öt másik ország átlaga. 2002-re előnyünk 33%-ra emelkedett, majd 2006-ra 28%-ra esett vissza.

Az elért gazdasági növekedés minden vizsgált országban igen jelentős ágazati strukturális változással következett be. Számottevően csökkent mindenütt a mezőgazdaság részesedése a GDP előállításában, csökkent vagy stagnált az ipar- és építőipar részaránya is.

Változóan alakult az anyagi szolgáltatások-, a kereskedelem-, a közlekedés hozzájárulása. Jelentősen növekedett a pénzügyi- és a gazdasági szolgáltatások, kisebb mértékben az egyéb szolgáltatások súlya. Összességében mindez nemcsak a gazdaság, hanem a társadalom érzékelhető strukturális átalakulásával és az értéktermelés súlyeltolódásával is járt, amire majd később térünk ki.

Csökkenő súlyuk ellenére érdemes röviden számba venni a fő termelőágak termelésének alakulását is. A mezőgazdaságot két ágra bontva mutatjuk be. A növénytermesztés Bulgáriában

2005-ben még mindig alig több mint a fele, Lengyelországban mintegy $\frac{3}{4}$ -e az 1989-es szintnek, és a többi országban is nagyjából ezen a szinten van. Érdekes jelenség, hogy a nagy visszaesés nem annyira 1995 előtt, mint 1995 és 2000 között következett be, és máig nem tudtuk elérni a nagyüzemi mezőgazdaság termelési szintjét.

Drasztikusabb változás következett be az állattenyésztés területén, ahol 2005-ben a termelés volumene az 1989-es szint 55–93%-a között alakult. Az állatállomány mindenütt csökkent, a termelés visszaesése főleg az exportlehetőségek és a nagyüzemi állattartás szűkülése miatt a két legjobb adottságú országban, Bulgáriában és Magyarországon volt a legnagyobb.

Sajátos képet mutat az *ipari termelés*. Itt egyértelműen a magyar gazdaság növekedése a legimponálóbb, nálunk a termelés már 1998-ban elérte a rendszerváltás előtti szintet, pótolva az 1994–95-ig tartó, minden országban bekövetkezett érzékeny visszaesést.

Viszonylag gyors növekedést produkált a lengyel ipar is, Csehországban és Szlovákiában csak 2005-ben sikerült elérni a termelés 1989-es volumenét, Bulgária még mindig csak a 2/3-át, Románia a felét produkálja ennek.

Visszaesések és gyorsulások váltogatták egymást az *építőipar* területén, ahol Magyarország kimagaslóan teljesített: kétszeresét értük el az 1989-es szintnek. A rendszerváltás előtti építőipari produktumot 2005-ben rajtunk kívül még Csehország és Lengyelország szárnyalta túl, Bulgária és Szlovákia súlyos lemaradásban van.

A gazdasági növekedési mutatók alapján tehát Magyarország kiállta a próbát, termelése 2005-ig imponálóan alakult, amiben nagy szerepe van az országba beáramló *külföldi működő tőkének*. 15 év alatt az egy lakosra vetített külföldi tőkebefektetés Csehország után nálunk volt a legnagyobb. Biztató, hogy 2001–2004 között a bejött tőke közel 1/3-dal több, mint az előző öt évben, de figyelmet érdemel, hogy Bulgáriában, Romániában, Szlovákiában a növekmény mértéke felgyorsult.

2. táblázat:

Külföldi tőkebefektetés 1990–2004

Ország	Összesen (millió USD)	Egy lakosra USD
Bulgária	9.599	1.168
Csehország	44.108	4.289
Lengyelország	60.818	1.595
Románia	16.234	724
Szlovákia	11.941	2.235
Magyarország	34.625	3.385

A magyar gazdaság köztudottan nyitott gazdaság. 2005-ben pl. a nemzetgazdaság bruttó kibocsátása – alapáron – 45 136 milliárd forint volt. Ebből az export összege 14 626 milliárd forint, az importté 14 932 milliárd forint. Tehát a nemzetgazdaság (vállalat, kormányzat, háztartások) teljes produktumának 1/3-a export, illetve import. Produktumunk jelentős része tehát nemzetközileg méretik meg.

A külföldi cserearány-különbség is közrejátszik a hazai felhasználás többlete mellett abban, hogy a tőkebeáramlás nagy volumene ellenére *fizetési mérlegünk rendszeresen passzív* volt. Magyarország folyó fizetési mérlegének (külkereskedelem, idegenforgalmi tőkemozgás együttes) egyenlege az elmúlt másfél évtizedben folyamatosan romlott, és 2005-ben a hiány már a GDP 7,4%-át tette ki.

Ettől kisebb összegű hiány volt Csehországban és Lengyelországban, a bolgár, román és szlovák mutató pedig rosszabb, mint a miénk, de ezeknél az országoknál nem súlyosbítja a helyzetet az államháztartás nagyarányú hiánya.

Magyarország egyensúlyi helyzetét az ún. ikerdeficit minősíti nagyon negatívnak. Kimagaslóan nagy, és az utóbbi években még jobban nekilódult az államháztartás túlköltekezése. A 2005-ben produkált GDP arányos 6,1%-os deficit több mint kétszerese a többi országnak, és ez 2006-ban tovább nőtt.

A fentiekből következik, hogy Magyarország államháztartásának bruttó adóssága 2005-ben a GDP 58,4%-a lett, messze a legtöbb a vizsgált országok közül. 2006-ban az arány tovább romlott és meghaladta a 60%-ot.

Az adósság növekedése generálja az államháztartás hiányát, miután gyors ütemben emeli az adósságszolgálati (kamat) kiadásokat. 2006-ban a kamatkidások megközelítették a konszolidált államháztartási kiadások 10%-át.

Egyensúlyi gondjaink kapcsán felvetődik, hogy milyen kiadás, a megtermelt javak felhasználásának melyik felhasználási területe okozza a gondot. A létrehozott *bruttó hazai termék felhasználását* bemutató 13. sz. mellékletből kiderül, hogy a háztartások fogyasztására felhasznált GDP rész az elmúlt másfél évtized során mindenütt, Magyarországon is viszonylag állandó volt.

Más a helyzet az államháztartás fogyasztásával. Ebben minden periódusban az élen álltunk, 2005-ben az államháztartás használta fel a GDP közel $\frac{1}{4}$ -ét, míg Csehország kivételével ez az arány mindenütt 23% alatt volt. Az állóeszköz felhalmozásra felhasznált GDP részesedésünk átlagos szintet mutat. A külkereskedelmi egyenleg általában mínusz előjele az import exportot meghaladó mértékére utal.

A megtermelt javak felhasználásának meghatározója a *reálkeresetek alakulása*. 2005-ben Magyarországon, Lengyelországban és Csehországban érte el, illetve haladta meg a reálkereset az 1989-es szintet. Kiugróan magas Csehországban, ahol már 1995-ben közel jártak a rendszerváltás előtti szinthez, de itt volt legkisebb a korábbi visszaesés is.

3. táblázat:

Reálkeresetek növekedése %-ban

Ország	1990–1995	1996–2000	2001–2005
Bulgária	-54,1	-9,6	2,9
Csehország	-6,7	18,3	20,8
Lengyelország	-26,1	25,3	8,4
Románia	-29,9	-12,0	30,4
Szlovákia	-21,9	7,6	7,3
Magyarország	-21,8	7,3	30,7

A reálkeresetek magyarországi alakulása önmagában nem jelentene problémát, hiszen a GDP szintje lehetővé teszi az elért kereseti színvonalat, a keresetnövelés dinamikáját illetően viszont már komoly feszültségek vannak. 2000 és 2004 között a reálkereset nálunk 30,7%-kal, a GDP viszont 16,2%-kal emelkedett. Az aránytalanság 2005-ben és 2006-ban tovább nőtt, hiszen 2005-ben a reálkereset 6,3%-kal, 2006-ban 3,6%-kal emelkedett, míg a GDP növekedése 4,2, illetve 3,9%. Ez a diszkrépancia szükségképpen kikényszeríti a jövedelemnövekedés visszafogását, a bérkiáramlás korlátozását adóemeléssel, inflációnöveléssel, a járulékterhek emelésével.

A magyar gazdasági fejlődés 2005-ben és 2006-ban dinamikáját illetően alábbhagyott, gazdasági egyensúlyi helyzetünk veszedelmesen megroppant. A 2004–2006-os időszak jellemzője,

hogy a GDP növekedési ütemünk érzékelhetően csökkent, a többi országban viszont növekedett. 2006-ban a vizsgált országok közül az utolsó helyre kerültünk. Hasonló helyzet következett be a munkanélküliség alakulásában. 2004-ben még nálunk volt legkisebb a munkanélküliek aránya, 2006-ban már csak Lengyelországban és Szlovákiában nagyobb, de ezekben az országokban is erősen csökkenő tendenciájú.

Az államháztartás betegsége áterjedt a gazdaságra, s mindez radikális külföldi adósságnövekedésben öltött testet. 2003. december és 2006. szeptember között az ország bruttó külföldi adóssága több mint másfélszeresére nőtt, az államháztartás és az MNB nettó külföldi adóssága pedig közel 1/3-dal növekedett.

Külön érdemes számba venni a költségvetés növekvő adósságállományát, ami a 2000. márciusi 8.280 milliárd forintról 2004. januárjáig 11.015 milliárd forintra, majd 2006. decemberéig 14.705 milliárd forintra nőtt. A magas adósság természetesen együtt jár a magas adósságszolgálati kötelezettséggel, ami 2006-ban már 1.000 milliárd forintra emelkedett, mint ezt korábban már említettük.

Társadalmi változások és a nemzetgazdaság

Az elmúlt több mint másfél évtized során a magyar gazdaság vette igénybe a többi volt szocialista országhoz képest Csehország mellett a legtöbb külföldi tőkét, itt keletkezett relatíve a legmagasabb adósságállomány és magas a működő külföldi tőkebefektetés. Kedvezőnek ítélni az elért anyagi fejlettségi szintünk is. Kérdés, meglátszik-e ez társadalmunk szerkezetén, minőségi jellemzőin.

A rendszerváltás jelentős változást hozott a *foglalkoztatás* terén, ugyanis radikálisan lecsökkent a foglalkoztatottak száma nálunk és a többi vizsgált országban is.

4. táblázat:

Foglalkoztatottak száma (ezer fő)

Ország	1990	1995	2000	2005
Bulgária	4.097	3.282	2.872	3009
Csehország	5.351	5.012	4.675	4.751
Lengyelország	16.280	14.791	14.518	13.947
Románia	10.840	9.493	10.898	9.303
Szlovákia	2.459	2.147	2.083	2.196
Magyarország	4.880	3.678	3.856	3.902

Az aktív keresők száma Magyarországon alig éri el a népesség felét, a miénknél alacsonyabb arány csak Bulgáriában van. A foglalkoztatottak száma másfél évtized alatt 20%-kal csökkent, míg a többi országban – Bulgária kivételével – 10-14%-kal. Persze mindez úgy is felfogható, hogy nőtt a munkaerő hatékonysága, hiszen a gazdasági növekedés eddig elért ütemét a lakosság gazdasági aktivitásának csökkenése, a foglalkoztatottak számának radikális mérséklődése mellett értük el.

Kétségtelen, hogy közben irreálisan megnőtt a vállalkozások – ezen belül az egyéni vállalkozások – száma. Az alábbi adatok jól szemléltetik ezt a tendenciát, ami egyaránt jelenti a társadalomban végbement szemléleti változást és a gazdaság vállalati struktúrájának deformálódását is, ami főleg a középvállalkozói kör hiányában jelenik meg.

5. táblázat:

Vállalkozások száma

Megnevezés	1989	1994	1998	2002	2006
Társas vállalkozás	39.378	209.498	349.563	443.708	513.750
Egyéni vállalkozás	320.619	778.036	648.701	708.513	670.203
Összesen:	359.997	987.534	998.264	1.152.221	1.183.953

Gyökeres változás következett be a nemzetgazdaság ágazati struktúrájában. Az erre vonatkozó magyar adatok a következők:

6. táblázat:

Foglalkoztatottak ágazati megoszlása, %

Ágazat	1989	1998	2005
Mezőgazdaság	17,9	7,6	5,0
Ipar, építőipar	36,8	34,1	32,4
Kereskedelem, szállítás	21,9	24,3	26,3
Egyéb szolgáltatás	23,4	34,0	36,3
Összesen:	100,0	100,0	100,0

A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya a történelmileg nagyon rövid másfél évtized alatt egynegyedére csökkent, és kismértékben csökkent az iparban, építőiparban foglalkoztatottak aránya is. Kismértékben nőtt viszont a kereskedelem és szállítás, igen nagy arányban pedig az egyéb szolgáltatás részesedése.

Hasonló tendenciák következtek be, más-más ütemben a többi volt szocialista országban is.

7. táblázat:

Foglalkoztatottak ágazati megoszlása, %

Ország	Mezőgazdaság		Ipar, építőipar		Szolgáltatás	
	1995	2004	1995	2004	1995	2004
Bulgária	24,4	9,7	32,6	33,1	43,0	57,2
Csehország	6,6	4,3	40,0	39,3	46,4	56,4
Lengyelország	22,6	18,0	32,0	28,8	45,4	53,2
Románia	38,0	31,6	27,2	31,2	34,8	37,2
Szlovákia	9,2	5,1	38,9	39,1	51,9	55,8
Magyarország	8,0	5,3	30,2	32,8	61,8	61,9

A foglalkoztatás mennyiségi és strukturális átalakulásának kedvezőtlen következménye, hogy a kelet-közép-európai országokban mindenütt megjelent a korábban ismeretlen *munkanélküliség*. Mértéke az évek során növekedett, az utóbbi években enyhe csökkenés következett be Bulgáriában, Lengyelországban és Szlovákiában, de még mindig ezekben az országokban a legnagyobb.

8. táblázat:

A munkanélküliség %-os alakulása

Ország	1990	1994	1998	2002	2005
Bulgária	1,7	20,0	12,2	18,1	9,9
Csehország	0,7	4,3	6,4	7,3	7,9
Lengyelország	6,5	14,4	10,2	19,9	17,7
Románia	.	8,2	5,4	7,5	7,7
Szlovákia	.	13,7	12,6	18,7	16,4
Magyarország	1,7	10,7	8,4	5,8	7,2

A foglalkoztatás mellett az életkörülményeket legnagyobb mértékben a *jövedelmek alakulása* határozza meg. A keresetek alakulását korábban már bemutattuk, most csak – mintegy összegezőként – a háztartások végső fogyasztásának időbeni alakulását szemléltetjük az alábbi táblázattal.

9. táblázat:

A háztartások végső fogyasztásának növekedése %-ban

Ország	1990–1995	1996–2000	2001–2005
Bulgária	- 19,4	1,1	31,6
Csehország	3,1	14,3	14,4
Lengyelország	4,3	35,2	14,5
Románia	- 1,9	1,1	53,0
Szlovákia	- 16,2	24,5	23,5
Magyarország	- 13,0	14,0	34,4

Az előzőekben bemutatott, minden vizsgált országra jellemző radikális, strukturális változás együtt járt a munkajövedelmek ágazatonkénti átrendeződésével és a differenciálódás jelentős növekedésével.

10. táblázat:

A keresetek relatív színvonala az ország átlagkeresetének %-ában

Ország	Év	Mezőgazdaság	Ipar	Szolgáltatás	Pénzügyi tev.	Szórás mutató ¹⁾
Bulgária	1990	113,9	120,7	88,9	108,5	1,4
	2004	80,7	102,3	84,9	159,7	2,0
Csehország	1990	109,7	103,8	81,3	101,8	1,4
	2004	73,0	97,0	72,0	196,4	2,7
Lengyelország	1990	93,8	107,2	93,1	149,6	2,1
	2004	93,9	136,2	67,3	178,8	2,7
Románia	1990	85,2	135,7	72,4	151,3	2,1
	2004	73,9	140,2	64,4	300,4	4,7
Szlovákia	1990	100,0	112,1	84,0	139,5	1,7
	2004	82,6	122,1	78,0	208,9	2,7
Magyarország	1990	83,5	104,6	85,9	190,1	2,3
	2004	66,0	96,8	61,9	222,6	3,6

Megjegyzés: ¹⁾ = Legmagasabb és legalacsonyabb értékek hányadosa

Magyarországon pl. 1990-ben közel azonos mértékben legalacsonyabb keresetek a mezőgazdaságban és a szolgáltató ágakban (kereskedelem, közlekedés, egyéb szolgáltatás) voltak. Kiemelkedő jövedelemmel a pénzügyi szektorban foglalkoztatottak rendelkeztek, az iparban dolgozók keresete az országos átlagnak megfelelő volt.

2004-re az arányok úgy alakultak, hogy a pénzügyi szektorban dolgozók jövedelme tovább nőtt, míg a többieké relatíve csökkent. A legjobban fizetett és a legkevésbé fizetett kereső foglalkoztatottak csoportja közötti különbség 2,3-szeresről 3,6-szorosra emelkedett.

Hasonló változás következett be a többi vizsgált országban is. Mindenütt jelentős mértékben nőtt a jövedelmek differenciálódása és mindenütt nőtt a pénzügyi szektor előnye a többi ágazathoz képest.

A jövedelmek változása kifejeződik a tartós fogyasztási javak ellátottságában. A következő táblázatban a személygépkocsi és a személyi számítógép állomány alakulását mutatjuk be.

11. táblázat:

A személygépkocsi és a számítógép állomány alakulása

Ország	Ezer lakosra jutó személyi számítógép			Ezer lakosra jutó személygépkocsi		
	1990	1998	2004	1990	1998	2004
Bulgária	8	24	59	152	220	314
Csehország	12	97	216	233	339	373
Lengyelország	8	49	191	138	230	314
Románia	2	21	113	56	115	149
Magyarország	10	65	146	188	216	280

Az adatok jól szemléltetik, hogy a rendszerváltás kezdetén csak szórványosan előforduló személyi számítógép-ellátottság tömegmértévé vált. A személygépkocsi-ellátottságot tekintve közeledtek egymáshoz az állománymutatók, és elkezdünk felzárkózni Nyugat-Európához. Érzékelhető lemaradás csak Romániában van.

A korábbi fejezetekben többször említettük az államháztartás túlköltekezését, de arról nem szóltunk, hogy ez mely területekre vonatkozik. Ennek pótlásául szolgáljanak az alábbi adatok:

12. táblázat:

Az államháztartás kiadásainak %-os megoszlása

Megnevezés	1991	1994	1998	2002	2005	2006. évi előirányzat	2007. évi előirányzat
Állami működés	11,9	11,7	12,5	16,1	15,0	12,9	12,7
Oktatás	10,8	10,4	9,5	10,5	12,5	12,3	11,1
Egészségügy	8,8	8,6	9,2	9,0	10,2	9,5	8,8
Szociális ellátás	36,7	33,7	30,1	30,3	31,4	32,2	32,4
Kultúra, egyház	3,0	3,4	2,4	3,2	2,9	2,8	2,6
Lakás, kommunális ellátás	7,1	3,2	2,8	3,2	4,5	3,7	3,8
Gazdaság és egyéb	15,2	17,0	17,9	19,0	15,4	19,5	20,0
Államadósság	6,5	12,0	15,6	8,7	8,1	7,1	8,6
Összesen:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

1991–2005 között jelentősen emelkedett az államháztartás működésével kapcsolatos igazgatási, rend- és jogvédelmi, honvédelmi kiadás aránya. 2006–2007-ben mérséklődéssel számolunk.

Nőtt, illetve szinten maradt az oktatás, egészségügy, kultúra részaránya, de 2006–2007-ben itt is csökkenés várható. Államháztartási ráfordításaink egyharmadát teszik ki a szociális kiadások, melyek súlya hol csökken, hol emelkedik.

Változó a lakás és kommunális ráfordítás, növekvő a gazdasági ráfordítás aránya az autópálya-építési program miatt. 1998-ig erőteljesen nőtt, majd csökkent, újabban ismét nő az államadóssággal kapcsolatos kiadásunk, melynek mértéke a teljes egészségügyi ráfordítással azonos.

A magyarországi kiadások szerkezetét a rendelkezésre álló 2004. évi adatok alapján hasonlítottuk össze a többi országéval.

13. táblázat:

Államháztartási ráfordítás a GDP %-ában 2004-ben

Megnevezés	Csehország	Lengyelország	Románia	Szlovákia	Magyarország
Összesen:	44,4	42,1	38,3	39,7	49,0
Ebből: általános szolgáltatás (igazgatás)	5,1	5,6	3,9	4,9	9,2
rend- és jogbiztonság	2,2	1,6	2,1	1,3	2,1
honvédelem	1,4	1,0	1,4	1,0	1,3
oktatás	4,9	6,0	4,1	3,6	5,7
egészségügy	6,2	4,3	5,4	4,1	5,4
szociális ellátás	13,8	17,6	10,4	15,5	16,3
szabadidő, kultúra, vallás	1,2	0,9	0,9	1,2	1,8
lakás, kommunális ellátás	0,9	1,4	2,6	1,2	0,8
környezetvédelem	1,1	0,6	0,1	0,5	0,8
gazdaság	7,6	3,2	7,4	6,5	5,7

A táblázat azt mutatja, hogy a kiadások összvolumene nálunk volt a legnagyobb a GDP-hez képest. Ezen belül kirívóan magas Magyarországon az általános gazdasági szolgáltatás (igazgatás) aránya, amit részben indokol, hogy itt kerül kimutatásra az államadóssággal kapcsolatos kiadás is. A többi területen a hazai adatok átlagosnak tekinthetők, kivéve a szabadidő, kultúra és vallás címen összegezett kiadásokat. Itt a magyar adatok a többi ország mutatóinak 1,5-2-szeresét érik el.

Az elmúlt másfél évtized alatt az államháztartási kiadások növekvő tendenciájának hatására javult a lakosság *egészségügyi* ellátása, ami mindenekelőtt a születéskor várható életkor mutatói alapján fejezhető ki.

14. táblázat:

Születéskor várható élettartam

Ország	Férfiak		Nők	
	1990	2005	1990	2005
Bulgária	68,4	69,0	75,0	76,3
Csehország	67,6	72,9	75,4	79,1
Lengyelország	66,5	70,8	75,5	79,4
Románia	66,6	68,2	73,1	75,4
Szlovákia	66,6	70,3	75,4	77,8
Magyarország	65,1	68,6	73,7	76,9

A várható élettartam nem csak Magyarországon, hanem minden más vizsgált országban is emelkedett 1990–2005 között. Jelenleg mind a férfiak, mind a nők esetében a középmezőnyben foglalunk helyet.

Az egy főre jutó egészségügyi ráfordítás mértékét szemléletesen a vásárlóerő-paritás alapján számított dollárban mért értékek fejezik ki.

15. táblázat:

Egy főre jutó egészségügyi kiadás vásárlóerő-paritáson, dollárban

Ország	1995	2003
Bulgária	241	573
Csehország	902	1.302
Lengyelország	420	745
Románia	176	540
Magyarország	678	1.269

Az adatok megdöbbentőek, egyrészt, mert a ráfordítás rendkívül gyors ütemben nő, mintegy követve az egészségügyben bekövetkezett technikai- és költségrobbanást. Másrészt a ráfordítások volumene olyan magas, hogy majd minden ország rákényszerül a kiadások emelkedésének mérséklésére.

Az egészségügyi ellátás jellemzője a foglalkoztatott orvosok létszáma is. A százezer lakosra jutó orvoslétszám 2004-ben a következők szerint alakult:

Bulgária	352 fő
Csehország	348 fő
Lengyelország	229 fő
Románia	198 fő
Szlovákia	312 fő
Magyarország	334 fő

Feltűnően nagy az országok közötti szóródás. Igen magas az orvosellátottság Bulgáriában, feltűnően alacsony Lengyelországban és Romániában. Magyarország itt is a középmezőnyhöz tartozik.

Viszonylag kevés adatunk van a *társadalmi juttatások* nemzetközi összevetésére. Az azonban megállapítható, hogy a társadalmi juttatások egy főre jutó volumene Lengyelországban és Magyarországon a legmagasabb, majd Csehország következik. Némileg alacsonyabb Szlovákiában, jelentősebben leszakadt Románia és Bulgária.

A társadalmi juttatások 50–70%-át a nyugdíj teszi ki, amelynek országonkénti összességét reprezentálják az alábbi 2003. évi adatok.

16. táblázat:

Az átlagos nyugdíj összege

Ország	Vásárlóegységben PPS	Bruttó kereset %-ban
Bulgária	159	40
Csehország	406	41
Lengyelország	469	47
Románia	141	29
Szlovákia	303	42
Magyarország	354	37

Az elmúlt másfél évtized során jelentős változás következett be a magyar lakosság *iskolázottságában*. Tizenöt év alatt a 15 éven felüli lakosság körében közel 30%-kal nőtt az érettségi nélkül szakmai oklevelet szerzők aránya, másfélszeresre emelkedett az érettségizett és felsőfokú végzettséget szerzettek aránya.

17. táblázat:

A 15 éves és idősebb népesség legmagasabb befejezett iskolai végzettsége

Megnevezés	1990	2005	Index %
	ezer fő		
Általános iskola 8 évfolyamánál alacsonyabb	1.805,6	712,9	39,5
Általános iskola 8 osztály	2.937,9	2.736,7	93,2
Érettségi nélküli szakmai oklevél	1.233,7	1.594,3	129,2
Középiskolai érettségi	1.544,0	2.368,4	153,4
Egyetemi, főiskolai oklevél	723,0	1.102,9	152,5

A készségek, a viselkedéskultúra alakításában meghatározó szerepe van már az óvodai nevelésnek is. Ezen a téren viszonylag jó helyzetben vagyunk, mert Csehországgal együtt nálunk a legmagasabb, 85%-os az adott korosztályból óvodába járó gyerekek aránya.

Az alsó fokú oktatásban az egy pedagógusra jutó tanulók létszáma Magyarországon a legalacsonyabb, 11 fő, Csehországban és Szlovákiában a legmagasabb, 18-20 fő. Hogy ennek van-e érzékelhető hatása az oktatás minőségére, a tanulók felkészítésében nehezen bizonyítható.

Komoly előrelépés, hogy minden vizsgált országban növekszik az idegen nyelv oktatása, már az alsóbb iskolai szinten is. Ugyancsak mindenütt emelkedik a 15–18 éves korosztály középfokú képzésben való részvétele. Sajátos viszont, hogy Magyarországon és Csehországban a tanulók 2/3-a szakmai képzést adó oktatásban vesz részt – szemben a többi országgal –, ahol fele-fele arány az általános és szakmai képzésben részesülők között.

Az 1990-es években minden volt szocialista országban rohamosan emelkedett a *felsőoktatásban résztvevők létszáma*. Ez a gyors növekedés 1998 után is folytatódott, és 2004-ben 1000 lakosból 30-54 főre emelkedett a felsőoktatásban részesülők száma. A vizsgált hat ország közül e téren Lengyelország és Magyarország emelkedik ki.

18. táblázat:

Felsőoktatásban tanulók száma

Ország	Összes (ezer fő)		1000 lakosra jutó	
	1998	2004	1998	2004
Bulgária	260	228	31,4	29,5
Csehország	215	319	20,9	31,2
Lengyelország	1.192	2.044	30,8	53,6
Románia	361	686	16,0	31,7
Szlovákia	113	165	21,0	30,6
Magyarország	255	422	24,8	41,8

A végzett diplomásokat tekintve azonban korántsem tekinthető optimálisnak a felsőoktatás struktúrája, ugyanis 2004-ben a diplomát szerzettek közül

- Magyarországon	69%
- Bulgáriában	48%
- Lengyelországban	47%
- Szlovákiában	43%
- Romániában	43%
- Csehországban	38%

a társadalomtudományi, illetve tanári szakokon végzettek aránya.

A felsőoktatásban folyó képzés tehát Magyarországon csak részben szolgálja közvetlenül a gazdaság fejlődését. Elvileg más a helyzet a gazdasági növekedés üteme és a *kutatásfejlesztési* ráfordítások közötti összefüggést tekintve, ugyanis a kutatás-fejlesztési ráfordítás GDP-hez viszonyított aránya a volt KGST-országokban az 1990-es évek első felében jelentős mértékben visszaesett. Később ugyan elkezdődött egy lassú felzárkózási folyamat, de érdemleges növekedés, illetve Nyugat-Európához közelítő arány csak Csehországban és Magyarországon érzékelhető. Ez jellemző a K+F területeken foglalkoztatottak esetében is.

19. táblázat:

A kutatás-fejlesztésben foglalkoztatottak az összes foglalkoztatott %-ában

Ország	1990	1995	1991	1993
Bulgária	2,5	0,7	0,5	0,6
Csehország	.	0,9	1,0	1,2
Lengyelország	.	0,7	0,7	0,9
Románia	0,8	0,6	0,3	0,4
Szlovákia	.	1,0	0,8	1,0
Magyarország	1,3	0,9	1,1	1,3

A kutatás-fejlesztési ráfordítások értékelésénél figyelembe kell venni, hogy a vizsgált országok egy részébe olyan multinacionális vállalatok települtek, amelyek kutatás-fejlesztési ráfordításait az illető cégek központjaiban, vagyis az anyaországokban látják el, így elég nehéz megítélni a kutatás-fejlesztés tényleges volumenét, az ezzel összefüggő innováció mértékét, illetve a gazdasági növekedésre tett hatását.

20. táblázat:

Kutatás-fejlesztési ráfordítás a GDP %-ában

Ország	1990	1994	1998	2002	2005
Bulgária	2,4	0,9	0,6	0,5	0,5 ¹⁾
Csehország	1,2	1,1	1,2	1,2	1,3 ¹⁾
Lengyelország	0,3	0,9	0,7	0,6	0,6 ¹⁾
Románia	0,3	0,7	0,5	0,4	0,4 ¹⁾
Szlovákia	1,8	0,9	0,8	0,6	0,5 ¹⁾
Magyarország	0,5	0,9	0,7	1,0	0,95

Megjegyzés: ¹⁾ 2004-ben

A ráfordítások jórészt állami költségvetésből származnak – a 2000-es évtized közepén a kutatás-fejlesztési ráfordítás mintegy fele csak Csehországban származik vállalalkozási szférából, a többi országban ez az arány 30–45% között alakul.

Modern gazdaság nem képzelhető el a *lakosság növekvő kulturális színvonala nélkül*. Az e

területen elért változások adatszerűen nehezen nyomon követhetők, ám azért néhány jellemző mutató segítségével megkíséreljük bemutatni az elmúlt másfél évtized változásait.

21. táblázat:

Néhány kulturális mutatószám

Év	Államháztartás közvetlen kulturális ráfordítása (Mrd Ft)	Kiadott könyvek (db)	Könyvek példányszáma (ezer db)	Könyvtári olvasók száma (ezer fő)	Mozilátogatók	Színházlátogatók	Hangverseny látogatók	Múzeumlátogatók
1990	17,2 ¹⁾	7.464	113.112	1.856	3.495	482	72	1.349
1994	31,3	9.383	70.291	1.584	1.551	404	49	1.035
1998	62,7	10.626	47.046	1.445	1.438	407	39	990
2002	145,4	9.990	45.502	1.425	1.504	409	48	962
2005	165,2	12.898	40.974	1.454	1.199	437	50	1.39

Megjegyzés: ¹⁾ 1991-ben

Több területen, főleg az utóbbi években, öröndetes módon előnyös irányú változás következett be. Ugyanakkor köztudott, hogy jellemzővé vált – különösen ifjúságunk körében – a plázakultúra, a média- és internetfüggőség. Jellemző közállapotainkra a hulladék szétszórása, a közterület rongálása, a falak firkálása, stb. Ezek megváltoztatásához sok befektetésre, de méginkább szemléletformálásra, nevelésre van szükség, ami részben a család, részben az iskola, részben pedig a közösség feladata. A közösség az, amelyik a sporton és a szabadidő értelmes felhasználásán keresztül kulturális elfoglaltságok kínálatával komoly mértékben tud hatni a társadalom tagjaira, kulturáltabbá tudja tenni a társadalmi együttélést. Ezért fontos fejlesztési irány a jövőben az oktatás, illetve azon belül is a nevelés és a kulturális színvonal társadalmi javítása.

Az elkövetkező évek egyik legfontosabb feladata az oktatás, a kultúra, a tudomány fejlesztésének, finanszírozásának összhangba hozása az ország felzárkóztatási (konvergencia) programjával.

1. melléklet:

A nemzetgazdaság produktuma, aktív és nyugdíjas népesség
1989–1998

Megnevezés	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ipari termelés										
évi növekedési %	-0,5	-3,3	-14,2	-9,6	4,0	9,5	4,5	3,4	11,2	12,3
1989=100	100,0	96,7	83,0	75,0	78,0	85,5	89,4	92,4	102,7	115,4
Építőipari termelés										
évi növekedési %	-1,3	-13,9	-15,1	-4,7	-2,4	12,4	-17,6	-0,1	9,7	13,1
1989=100	100,0	87,8	74,5	71,0	69,4	77,9	64,2	64,1	70,3	79,5
Mezőgazdasági termelés										
évi növekedési %	-2,2	-4,4	-6,3	-20,2	-9,2	2,5	3,3	5,6	-3,0	0,8
1989=100	100,0	95,6	89,6	71,4	64,8	66,4	68,6	72,6	70,4	70,8
Bruttó hazai termék										
évi növekedési %	0,6	-3,5	-12,1	-3,0	-0,8	3,1	1,5	1,5	4,4	4,9
1989=100	100,0	96,5	84,9	82,3	81,7	84,2	85,5	86,8	90,5	95,0
folyóáron (Mrd Ft)	1 723	2 089	2 498	2 943	3 548	4 365	5 562	6 894	8 541	10 087
Gazdaságilag aktív népesség										
száma (ezer fő)	5 216	5 108	5 022	4 876	4 774	4 541	4 346	4 279	4 251	4 263
1989=100	100,0	97,9	96,3	93,5	91,5	87,1	83,3	82,0	81,5	81,7
Nyugdíjasok, járadékosok										
száma (ezer fő)	2 422	2 587	2 668	2 795	2 868	2 948	3 010	3 059	3 104	3 139
1989=100	100,0	106,8	110,2	115,4	118,4	121,7	124,3	126,3	128,2	129,6

2. melléklet:

A nemzetgazdaság produktuma, felhasználás, fogyasztói árak
1989–1998

Megnevezés	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
GDP-ből végső fogyasztás										
évi növekedési %	1,2	-2,7	-5,2	0,4	5,4	-2,4	-6,5	-3,0	2,2	3,9
1989=100	100,0	97,3	92,3	92,7	97,7	97,6	95,3	86,5	88,4	91,9
GDP-ből bruttó felhalmozás										
évi növekedési %	1,4	-4,5	-24,6	-20,3	32,4	19,7	8,0	11,8	12,1	19,9
1989=100	100,0	95,5	75,3	60,1	79,5	95,1	102,8	114,9	128,8	154,5
Beruházás										
évi növekedési %	2,6	-9,8	-12,3	-1,6	2,4	12,4	-5,2	5,0	8,6	12,7
1989=100	100,0	90,2	79,1	77,8	79,7	89,5	84,9	89,2	96,9	109,2
Egy keresőre jutó reálbér										
évi növekedési %	0,7	-3,4	-7,0	-0,8	-4,6	7,2	-11,9	-5,1	5,4	3,4
1989=100	100,0	96,6	89,8	89,1	85,0	91,2	80,3	76,2	80,3	83,0
Egy lakosra jutó reáljövedelem										
évi növekedési %	3,3	-2,0	-1,6	-3,7	-4,7	2,7	-5,3	-0,9	0,9	3,7
1989=100	100,0	98,0	96,4	92,8	88,4	90,8	86,0	85,2	86,0	89,2
Fogyasztói árak										
évi növekedési %	17,2	28,8	35,1	22,9	22,5	18,8	28,1	23,6	18,3	14,3
1989=100	100,0	128,0	174,0	213,9	262,0	311,4	398,9	493,1	583,4	366,8

3. melléklet:

**A nemzetgazdasági egyensúly alakulása
1989–1998**

Megnevezés	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Behozatal volumene										
évi növekedési %	2,6	-7,5	20,2	-17,3	21,1	14,3	-3,9	5,4	26,4	24,9
1989=100	100,0	92,5	111,2	91,9	111,4	127,3	122,3	128,9	163,0	203,7
Kivitel volumene										
évi növekedési %	0,5	-4,1	-5,0	1,1	-13,3	16,7	8,4	4,6	29,9	22,5
19879=100	100,0	965,9	91,1	92,1	79,9	93,2	101,0	105,6	137,2	168,0
Külföldi tőkebefektetés										
millió USD	.	311	1 462	1 479	2 350	1 144	4 519	2 274	2 167	2 037
Fizetési mérleg egyenlege										
millió USD	-1 437,0	-127,0	-267,0	-324,0	-3 455,0	-3 911,0	-2 480,0	-1 678,0	-981,0	-2 298,0
millió euró	-2 045,0
Államháztartás										
- kiadása a GDP %-ában	61,8	56,9	58,4	60,7	60,6	59,5	52,6	48,8	49,7	49,9
- egyenlege a GDP %-ában	-2,8	0	-2,1	-6,0	-4,2	-8,4	-6,6	-3,1	-6,8	-7,2
- adóssága a GDP %-ában		67,6	74,1	78,5	90,0	87,1	77,3	71,2	64,2	61,9
Bruttó külföldi adósság (millió USD)	20 390	21 270	22 658	21 438	24 560	28 521	31 655	28 043	24 395	27 280 ¹⁾
ebből: MNB és Kormány								18 275	13 791	14 415 ²⁾
Nettó külföldi adósság (millió USD)	14 900	15 938	14 555	13 277	14 927	18 935	16 817	14 655	11 805	12 877 ³⁾
ebből: MNB és Kormány								7 747	4 737	4 538 ⁴⁾

Megjegyzés:

1) 24 279 millió euró 2) 12 829 millió euró 3) 11 461 millió euró 4) 4 039 millió euró

**Kelet-Közép-Európa
nemzetgazdasági produktum és foglalkoztatottak száma
1989–1998**

Megnevezés	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Ipari termelés (1989=100)										
Bulgária	100,0	83,3	64,6	54,6	48,8	52,4	50,3	52,8	43,1	39,4
Csehország	100,0	96,7	73,1	67,3	63,8	65,1	71,1	72,5	75,8	77,2
Lengyelország	100,0	75,8	65,0	67,3	71,1	80,4	88,6	97,0	107,7	112,3
Románia	100,0	76,3	58,8	44,3	44,7	46,1	50,4	53,6	49,7	41,4
Szlovákia	100,0	96,0	78,9	68,1	60,9	63,9	69,2	70,9	71,8	75,7
Magyarország	100,0	96,7	83,0	75,0	78,0	85,5	89,4	92,4	102,7	115,4
Bruttó hazai termék (1989=100)	100,0									
Bulgária	100,0	90,9	80,3	74,5	73,3	74,6	76,8	69,5	65,8	68,4
Csehország	100,0	98,7	87,3	86,8	86,9	88,7	94,1	97,8	97,1	96,3
Lengyelország	100,0	88,4	82,2	84,4	87,6	92,1	98,5	104,7	112,1	117,7
Románia	100,0	94,4	82,2	75,0	76,1	79,1	84,8	88,1	82,7	78,8
Szlovákia	100,0	97,5	83,2	77,9	83,4	88,6	93,8	99,5	104,1	108,5
Magyarország	100,0	96,5	84,9	82,3	81,7	84,2	85,5	86,8	90,5	95,0
Foglalkoztatottak száma (ezer fő)										
Bulgária	.	4 087	3 564	3 274	3 222	3 242	3 282	3 286	3 157	3 153
Csehország	.	5 351	5 059	4 927	4 848	5 000	5 012	5 157	4 905	4 834
Lengyelország	.	16 280	15 326	14 677	14 330	14 475	14 791	14 658	15 133	15 364
Románia	.	10 840	10 786	10 458	10 062	10 011	9 493	9 379	11 200	11 097
Szlovákia	.	2 459	2 152	2 175	2 118	2 110	2 147	2 225	2 206	2 201
Magyarország	.	4 880	4 520	4 026	3 770	3 752	3 678	3 585	3 580	3 641

5. melléklet:

Kelet-Közép-Európa
külföldi tőke, reálkereset, fizetési mérleg
1989–1998

Megnevezés	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Külföldi tőkebefektetés (millió USD)										
Bulgária	.	4	56	42	40	105	90	109	505	537
Csehország	.	72	523	1 003	654	878	2 568	1 435	1 287	3 700
Lengyelország	.	89	291	678	1 715	1 875	3 659	4 498	4 908	6 365
Románia	.	0	40	77	94	341	419	263	1 215	2 031
Szlovákia	.	93	81	100	199	270	236	351	174	562
Magyarország	.	311	1 462	1 479	2 350	1 144	4 519	2 274	2 167	2 037
Reálkereset (1989=100)										
Bulgária	100,0	105,3	64,3	68,0	62,1	48,6	45,9	38,1	31,8	38,4
Csehország	100,0	95,5	70,4	77,6	80,5	86,8	94,3	102,5	103,9	102,4
Lengyelország	100,0	75,6	75,4	73,3	71,2	71,6	73,9	78,1	83,8	87,5
Románia	100,0	105,6	86,3	75,3	62,7	62,7	70,2	76,7	59,4	61,4
Szlovákia	100,0	94,3	69,5	75,6	72,7	74,8	78,1	83,5	88,9	90,5
Magyarország	100,0	94,3	87,7	86,5	83,1	89,1	78,2	74,3	77,9	80,7
Fizetési mérleg egyenleg (GDP %-ban)										
Bulgária	.	-2,0	-0,9	-4,2	-10,2	-0,3	-1,5	1,6	10,1	-0,5
Csehország	.	0	0,1	-0,2	1,2	-1,8	-2,5	-6,7	-6,3	-2,1
Lengyelország	.	1,9	-0,4	1,0	-1,3	5,3	-0,6	-2,7	-3,7	-4,0
Románia	.	-4,7	-4,4	-7,8	-4,7	-1,7	-4,5	-6,7	-5,4	-7,1
Szlovákia	-4,9	4,3	2,0	-10,1	-9,2	-9,6
Magyarország	.	0,4	0,8	0,8	-9,0	-9,4	-3,7	-3,9	-4,5	-7,2

Nemzetgazdaságunk a rendszerváltás után

6. melléklet:

**Kelet-Közép-Európa államháztartásai
1989–1998**

Megnevezés	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Államháztartás egyenlege a GDP %-ában										
Bulgária	-0,3	1,7
Csehország	.	.	.	-2,5	-23,4	-3,4	-12,3	-1,9	-2,5	-5,0
Lengyelország	.	.	-9,4	-7,1	-4,5	-2,1	-2,5	-2,9	-4,0	-2,1
Románia	-4,5	-3,2
Szlovákia	-31,2	-6,1	-0,9	-7,4	-5,5	-4,7
Magyarország	-2,8	0	-2,1	-6,0	-4,2	-8,4	-6,6	3,1	-6,8	-7,2
Államháztartás bruttó adóssága a GDP %-ában										
Bulgária	105,1	79,6
Csehország	15,6	13,7	11,2	13,3	12,2	12,9
Lengyelország	67,6	53,3	44,9	44,0	39,1
Románia	16,5	17,8
Szlovákia	30,6	33,1	34,0
Magyarország	.	67,6	74,1	78,5	90,0	87,1	77,3	71,2	64,2	61,9

7. melléklet:

A nemzetgazdaság produktuma, aktív és nyugdíjas népesség

1999–2006

(millió forint)

Megnevezés	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ipari termelés								
évi növekedési %	10,4	18,1	3,6	2,8	6,3	7,4	6,9	10,1
1989=100	127,4	150,4	155,9	160,3	170,4	183,0	195,6	215,3
Építőipari termelés								
évi növekedési %	8,3	7,5	8,3	17,8	2,0	6,8	16,1	-1,6
1989=100	86,2	92,6	100,4	118,2	120,5	128,7	149,4	147,0
Mezőgazdasági termelés								
évi növekedési %	0	-6,2	15,7	-4,3	-4,5	23,4	-8,9	
1989=100	70,8	66,5	76,9	73,6	70,3	86,8	79,1	
Bruttó hazai termék								
évi növekedési %	4,3	5,1	3,9	4,4	3,6	4,9	4,2	3,9
1989=100	99,1	104,1	108,1	112,9	117,0	122,7	127,8	132,8
folyó áron	11 486	13 172	14 850	16 915	18 651	20 413	21 780	
Gazdaságilag aktív népesség								
száma (ezer fő)	4 263	4 349	4 319	4 296	4 321	4 352	4 382	
1989=100	81,7	83,4	82,8	82,4	82,8	83,4	84,0	
Nyugdíjasok, járadékosok								
száma (ezer fő)	3 184	3 145	3 116	3 103	3 093	3 068	3 063	3 053
1989=100	131,5	129,9	128,7	128,1	127,7	126,7	126,5	126,1

Nemzetgazdaságunk a rendszerváltás után

8. melléklet:

A nemzetgazdasági produktum felhasználása, fogyasztói árak
1999–2006

Megnevezés	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
GDP-ből végső fogyasztás								
évi növekedési %	4,2	4,4	5,0	9,2	7,7	2,8	3,3	
1989=100	95,8	100,0	105,0	114,7	123,6	127,0	131,2	
GDP-ből bruttó felhasználás								
évi növekedési %	6,5	4,4	-4,8	-1,3	1,9	8,9	-4,5	
1989=100	164,6	171,9	163,5	161,5	164,6	179,2	171,2	
Beruházás								
évi növekedési %	5,4	6,7	4,5	9,8	0,9	9,1	4,8	
1989=100	115,1	122,7	128,3	140,9	142,2	155,1	162,5	
Egy keresőre jutó reálbér								
évi növekedési %	2,5	1,6	6,3	13,3	9,2	-0,6	6,0	3,6
1989=100	85,0	86,4	90,8	104,1	113,6	112,9	119,7	124,0
Egy lakosra jutó reáljövedelem								
évi növekedési %	0,9	4,0	5,6	6,1	4,6	4,0	4,1	
1989=100	90,0	93,6	98,8	104,8	109,6	114,0	118,7	
Fogyasztói árak								
évi növekedési %	10,0	9,8	9,2	5,3	4,7	6,8	3,6	3,9
1989=100	733,0	806,0	880,0	926,0	970,0	1 036,0	1 073,0	1 115,0

9. melléklet:

A nemzetgazdasági egyensúly alakulása
1999–2006

Megnevezés	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Behozatal								
évi növekedési %	14,3	20,8	4,0	5,1	10,1	15,3	6,1	
1989=100	232,8	281,1	292,5	307,3	338,5	390,3	414,3	
Kivitel								
évi növekedési %	16,0	21,7	7,8	5,9	9,1	18,3	11,5	
1989=100	193,8	237,2	255,6	270,7	295,4	349,6	389,7	
Külföldi tőkebefektetés								
millió USD	1 977	1 646	3 936	2 994	2 062	4 164		
Fizetési mérleg egyenlege								
millió euró	-2 301	-4 352	-3 577	-4 929	-6 364	-7 118	-6 002	-4 062 ^{*)}
Államháztartás								
kiadása a GDP %-ában	47,0	45,9	45,6	50,8	47,3	46,8	51,6	
egyenlege a GDP %-ában	-5,6	-3,0	-3,5	-8,4	-6,4	-5,4	-6,1	
adóssága a GDP %-ában	61,2	55,4	52,2	55,0	56,7	57,1	58,4	
Bruttó külföldi adósság (millió euró)								
ebból: MNB és Kormány	14 347	16 027	16 950	18 372	20 058	24 037		
Nettó külföldi adósság (millió euró)								
ebból: MNB és Kormány	2 785	2 481	3 016	7 401	8 510	11 808	10 449	11 689 ^{*)}

Megjegyzés: ^{*)}2006. szeptember 30.

10. melléklet:

**Kelet-Közép-Európa
nemzetgazdasági produktum és foglalkoztatottak száma
1999–2005**

Megnevezés	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ipari termelés (1989=100)							
Bulgária	36,3	39,3	40,1	41,9	47,7	56,0	59,8
Csehország	74,5	72,9	77,3	78,6	83,0	90,6	96,7
Lengyelország	117,6	127,2	127,6	129,6	140,5	157,6	164,8
Románia	39,5	42,2	45,6	47,6	49,1	51,7	52,8
Szlovákia	74,1	80,2	85,7	91,2	95,9	99,7	103,5
Magyarország	127,4	150,4	155,9	160,3	170,4	183,0	195,6
Bruttó hazai termelés (1989=100)							
Bulgária	69,9	73,7	76,7	80,5	84,1	88,8	93,7
Csehország	97,6	101,1	103,7	105,6	109,5	114,0	120,8
Lengyelország	123,0	128,2	129,6	131,4	136,4	143,7	147,3
Románia	77,8	79,4	83,9	88,3	92,8	100,7	104,8
Szlovákia	110,0	113,2	116,8	121,5	126,6	133,5	141,6
Magyarország	99,1	104,1	108,1	112,9	117,0	122,7	127,8
Foglalkoztatottak száma (ezer fő)							
Bulgária	3 088	2 872	2 756	2 800	2 876	2 970	3 009
Csehország	4 716	4 675	4 681	4 733	4 703	4 682	4 751
Lengyelország	14 747	14 518	14 252	13 820	13 657	13 682	13 947
Románia	11 022	10 898	10 807	9 768	9 368	9 283	9 303
Szlovákia	2 028	2 083	2 116	2 111	2 167	2 149	2 196
Magyarország	3 789	3 855	3 868	3 871	3 922	3 900	3 902

11. melléklet:

Kelet-Közép-Európa
külföldi tőke, reálkereset, fizetési mérleg
1999–2005

Megnevezés	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Külföldi tőkebefektetés (millió USD)							
Bulgária	806	1 002	813	905	2 097	2 488	
Csehország	6 313	4 987	5 641	8 483	2 101	4 463	
Lengyelország	7 270	9 343	5 714	4 131	4 123	6 159	
Románia	1 041	1 025	1 157	1 144	2 213	5 174	
Szlovákia	354	2 052	1 584	4 094	669	1 122	
Magyarország	1 977	1 646	3 936	2 994	2 162	4 164	
Reálkereset (1989=100)							
Bulgária	41,0	41,5	41,3	41,9	43,5	42,7	
Csehország	109,0	11,6	115,8	122,1	130,0	134,8	
Lengyelország	91,6	92,6	94,9	95,5	98,9	100,4	
Románia	59,1	61,8	64,9	66,3	73,4	80,6	
Szlovákia	87,9	84,0	84,8	89,7	87,9	90,1	
Magyarország	82,7	83,9	89,3	101,4	110,7	109,7	
Fizetési mérleg egyenleg GDP %-ában							
Bulgária	-5,0	-5,6	-7,3	-2,4	-5,5	-5,8	-11,8
Csehország	-2,4	-4,7	-5,3	-5,7	-6,3	-6,0	-2,1
Lengyelország	-7,4	-5,8	-2,8	-2,5	-2,1	-4,2	-1,5
Románia	-4,1	-3,7	-5,5	-3,3	-5,8	-8,5	-8,7
Szlovákia	-4,8	-3,4	-8,3	-7,9	-0,8	-3,6	-8,6
Magyarország	-7,8	-8,4	-6,0	-7,0	-7,9	-8,4	-6,8

12. melléklet:

**Kelet-Közép-Európa államháztartásai
1999–2005**

Megnevezés	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Államháztartás egyenlege a GDP %-ában							
Bulgária	0,4	-0,5	1,9	-0,1	0,3	1,9	3,1
Csehország	-3,8	-3,8	-5,8	-6,8	-6,6	-2,9	-2,6
Lengyelország	-1,4	-1,5	-3,7	-3,2	-4,7	-3,9	-2,5
Románia	-2,1	-3,8	-3,5	-2,0	-1,7	-1,3	-0,4
Szlovákia	-6,4	-12,3	-6,6	-7,7	-3,7	-3,0	-2,9
Magyarország	-5,6	-3,0	-3,5	-8,4	-6,4	-5,4	-6,1
Államháztartás bruttó adóssága a GDP %-ában							
Bulgária	79,3	73,6	66,2	54,0	46,3	38,8	29,9
Csehország	13,4	18,2	26,3	28,8	30,0	30,6	30,5
Lengyelország	40,3	36,8	36,7	39,8	43,9	41,9	42,5
Románia	24,2	22,7	23,2	23,8	20,7	18,0	15,2
Szlovákia	47,2	49,9	49,2	43,3	42,7	41,6	34,5
Magyarország	61,2	55,4	52,2	55,0	56,7	57,1	58,4

13. melléklet:

A bruttó hazai termék felhasználása, megoszlási %

Megnevezés	1995	2000	2005
Bulgária			
- háztartások fogyasztása	70,3	68,8	70,5
- államháztartás fogyasztása	15,3	16,8	19,0
- állóeszköz felhalmozás	15,3	15,7	23,8
- külkereskedelmi egyenleg	-1,6	-5,4	-17,3
Csehország			
- háztartások fogyasztása	50,2	51,8	48,5
- államháztartás fogyasztása	20,9	21,1	22,4
- állóeszköz felhalmozás	31,5	28,0	26,4
- külkereskedelmi egyenleg	-4,3	-3,0	2,1
Lengyelország			
- háztartások fogyasztása	59,5	63,0	61,9
- államháztartás fogyasztása	18,7	17,5	18,5
- állóeszköz felhalmozás	17,7	23,7	18,1
- külkereskedelmi egyenleg	-2,2	-7,0	-14,3
Románia			
- háztartások fogyasztása	67,3	68,9	66,9
- államháztartás fogyasztása	.	16,1	19,6
- állóeszköz felhalmozás	.	28,9	23,1
- külkereskedelmi egyenleg	.	-5,6	-10,4
Szlovákia			
- háztartások fogyasztása	51,5	55,7	56,4
- államháztartás fogyasztása	20,5	19,9	18,7
- állóeszköz felhalmozás	25,0	25,7	26,0
- külkereskedelmi egyenleg	2,5	-2,5	-4,5
Magyarország			
- háztartások fogyasztása	52,9	51,5	53,6
- államháztartás fogyasztása	23,6	21,4	23,6
- állóeszköz felhalmozás	20,0	23,4	23,2
- külkereskedelmi egyenleg	.	-4,0	-2,2

14. melléklet:

Mezőgazdasági, építőipari termelés
1989=100

Megnevezés	1989	1995	2000	2005
Növénytermesztés				
Bulgária	100,0	74,4	51,1	53,6
Csehország	100,0	100,0	73,0	107,3
Lengyelország	100,0	87,2	81,8	73,6
Románia	100,0	92,2	61,4	93,0
Szlovákia	100,0	100,0	101,1	103,7
Magyarország	100,0	72,9	68,3	96,2
Állattenyésztés				
Bulgária	100,0	57,7	57,7	55,0
Csehország	100,0	100,0	93,0	62,9
Lengyelország	100,0	77,0	81,8	88,8
Románia	100,0	98,3	82,6	92,9
Szlovákia	100,0	100,0	84,9	85,7
Magyarország	100,0	59,4	64,7	59,5
Építőipar				
Bulgária	100,0	29,3	28,2	39,9
Csehország	100,0	91,2	84,5	116,1
Lengyelország	100,0	99,1	146,9	130,0
Románia	100,0	82,0	65,5	90,8
Szlovákia	100,0	42,8	34,8	46,9
Magyarország	100,0	82,4	124,0	199,8